

5 augustus 1914

Maastricht, 4 augustus. De bevolking van Visé is grotendeels gevlucht; vliegtuigen wierpen boven het stadje projectielen. Daareven zag ik een lange droeve stoet Duitsers door onze stad gaan; allen zijn België uitgezet. Boerenwagens en ouderwetse dorpsrijtuigen met kinderen en bagage komen van het station van Lanaken aan de spoorlijn van Hasselt over het grensdorp Caberg naar hier. Naast en achter de wagens lopen mannen en vrouwen; de meesten kijken ergens, sommigen luchthartig. Velen zien er arm uit. De marechaussee houdt de weg vrij; de bevolking toont zich diep getroffen. Enkele straten verder ontmoet ik een eindeloze optocht biddende mensen als een andere getuige van de oorlogsnood.

Maastricht, 5 augustus. Vluchtelingen uit de (ten zuiden van Maastricht gelegen) Belgische dorpjes Eben en Kanne zijn hier aangekomen. Allen werden onder dak gebracht en van eten voorzien. De bevolking is kalm en steeds op hulp bedacht.

10 augustus 1914

Met kleine troepjes komen nog steeds gevluchte burgers uit Luik, ja zelfs uit Brussel binnen, die de weg allen te voet moesten afleggen, meestal de voeten open en vol blaren. Ze worden allen door de goede zorgen van vele menslievende mensen gevoed en gekleed, maar er is gebrek aan fijne kousen en sokken, want ze kunnen geen dikke kousen aan de voeten verdragen. Die familie hebben, gaan, na uitgerust te zijn, verder: de anderen moeten zien weer aan de andere kant de stad uit te komen.

Er heeft zich de Amsterdam een commissie gevormd, onder voorzitterschap van de heer G. van der Aa, consul-generaal van

België, om giften te verzamelen tot steun aan de slachtoffers van de oorlog in België.

Penningmeester is de heer Mr. G. J. Fabius, adres Kasvereniging te Amsterdam

11 augustus 1914

De te Amsterdam gevormde commissie van steun aan de slachtoffers van de oorlog in België heeft de volgende oproeping gedaan:

Diep ontroerd door het verschrikkelijke lot van de ongelukkige slachtoffers van de oorlog in België, doen de ondergetekenden een beroep op hun landgenoten om met hen het lot van die ongelukkige Belgen in enige mate te verzachten. Overtuigd, dat in deze dagen voor eigen omgeving terecht veel gevraagd wordt, twijfelen ondergetekenden toch niet of velen zullen ook bereid zijn mede te werken om het ontzettend leed van deze slachtoffers althans enigszins te verzachten.

Wie in deze omstandigheden spoedig geeft, geeft dubbel!

Alleen Nederland kan op het ogenblik helpen.

De commissie bestaat uit de heren G. Van der Aa, consul-generaal van België; J. Th. Boelen, A. G. Boissevain, Léon Delhez, Jos. M. Delville, J. C. Dekkers jr., vice-consul van België; W. F. C. Druyvestein, W. A. Hamelberg, L. van Humbeek, mr. Richard Janssen, Chr. Nuys; mr. W. C. Th. van der Schalk, Jean Schmitz, mr. Th. Stuart, J. Veldhuis, Vivario, mr. W. J. M. Westerwoudt; mr. J. H. Worst.

Ieder is bereid de giften in ontvangst te nemen.

Het secretariaat wordt waargenomen door de heren Léon Delhez, J. Th. Boelen en Bern. J. Veldhuis, allen te Amsterdam, en is gevestigd Kalverstraat 64. Penningmeester is Mr. G. J. Fabius (adres Kas-Vereeniging).

12 augustus 1914

Voor de Belgen.

Het Nederlandse comité tot steun aan de Belgische slachtoffers heeft gisteren zijn bestuur als volgt samengesteld: erevoorzitter, G. van der Aa., consul-generaal van België; voorzitter Mr. Th. Stuart; secretarissen, J. Th. Boelen, Léon Delhez, Bern. J. Veldhuis, allen te Amsterdam.

Het secretariaat is gevestigd Kalverstraat 64, Amsterdam, telefoonnummer 2721. Als lid van het comité is nog toegetreden professor H. Burger te Amsterdam.

Een erecomité zal worden gevormd, welks samenstelling nader zal worden bekendgemaakt.

Voorts zullen in onderscheidene steden van ons land, in het bijzonder langs onze zuidelijke grens, plaatselijke comités worden opgericht, aan wie voornamelijk de taak zal worden opgedragen duidelijk en oordeelkundig te hulp te kunnen bieden.

16 augustus 1914

Voor de Belgen.

Het Nederlands comité tot steun van de Belgische slachtoffers van de oorlog heeft tot vrijdag 3082 gulden en 236,26 frank ontvangen.

17 augustus 1914

Zoeven, half zeven, kwamen hier te Maastricht een tweehonderdtal vluchtelingen, meest vrouwen en kinderen, aan; voorlopig is hun onderkomen gegeven in de kweekschool voor onderwijzers, waar ik met enkelen sprak. Hartverscheurend waren hun verhalen. Zij zijn nu van voedsel en koffie, in allerijl door de zorgen der burgerij bijeengebracht, voorzien. Ieder helpt daar mee, dames dezer stad helpen ijverig de nood van die ongelukkigen lenigen. De tonelen die zich verleden week te Mouland hebben afgespeeld, worden door deze verre overtroffen.

18 augustus 1914

Bij het binnenkomen van de vroege trein zijn geen nieuwe vluchtelingen aangekomen. Met de 8 uur-trein (de eerste) gaat deze brief dus naar Rotterdam.

Aan de Limburgse grens. Men schrijft ons uit Maastricht, op 17 augustus:

In de stad brengen de aanwezige vluchtelingen uit Visé een ongewone drukte. Hele families, die zeker nog van hun geld wat hebben kunnen redden, hebben in hotels overnacht en wandelden de hele morgen doelloos en met bedrukte gezichten rond. De anderen, enige honderden in aantal, verblijven nog steeds in de rijkskweekschool. Naar ik verneem, bestaat het plan ze in enkele naburige gemeenten onder te brengen in een soort kantines, waar dan gezorgd zal worden, dat ze driemaal per dag gevoed worden. 's Morgens koffie en brood, 's middags bonen of erwten, aardappelen en spek of vlees, 's avonds weer koffie en brood. Ze hebben hier allemaal verschoning gekregen, en waar het nodig was pantoffels,

boven- en onderkleden, schorten en wat dies meer zij. Het was voor menigeen, niet aan vragen gewoon, hard dit te moeten aannemen.

Voortdurend kwamen kleren, etenswaren en ook giften in geld in. Niemand, die de ongelukkige stakkers gezien had, ging heen zonder in de zak getast te hebben. Maar nu hun huizen allemaal in brand gestoken zijn en hun mannen mee naar Aken genomen, zodat het de vraag is, of ze ze nog ooit terugzien, zal er nog veel nodig zijn om die vrouwen en kinderen later, als de oorlog voorbij is, weer een beetje er bovenop te helpen.

19 augustus 1914

Aan de Limburgse grens.

Men meldt ons uit Maastricht op 18 augustus:

Van de gewonden in het Rode Kruishospitaal der Augustijnen is heden nacht een Belgisch burger overleden. Nieuwe waren er niet bijgekomen, maar wel verwachtte men een Duitse en drie Belgische gewonden uit Riemst, waar dus weer gevochten schijnt te zijn. Acht Duitsers zijn heden geïnterneerd.

De Belgische vluchtelingen zijn nog allen hier, voor het grootste gedeelte in de Rijkskweekschool, de meer gegoeden hebben hier of daar een kamer gehuurd. Maar toch zag ik ze om 12 uur op de reusachtige speelplaats der school, waar lange tafels aangericht waren en allen vergast werden op heerlijke erwtensoep met brood, hun portie eveneens komen halen. Het lijkt, dat ze nog hier zullen blijven, totdat de nodige maatregelen genomen zijn, ze in de omstreken onder te brengen. Hedenmorgen kwamen weer vluchtelingen van de kant van Bilzen (tussen Maastricht en Hasselt), waar de Duitsers gisteren doorgetrokken zijn.

Schieten horen we niet meer. Alleen was gisteren van de Maasbrug nog iets van de brand in Visé te zien. Zo mogelijk zou er hier getracht worden de nog aanwezige mensen in Visé, onder wie oude mannen moeten zijn, te halen.

Alle patiënten uit de ambulance te Eijsden zijn gisteren namiddag overgebracht naar Maastricht, zodat die ambulance thans opgeheven is en alle gewonden in Maastricht zijn samengebracht. De gewonden, die morgen geïnterneerd worden, zaten heel gemoedelijk in de tuin van minister Regout's woning te keuvelen.

Talrijke vluchtelingen uit Tienen (Tirlemont) komen te Brussel aan.

Brussel, 19 augustus. In de vooravond zijn hier uit Aarschot en Diest een aantal vluchtelingen aangekomen, die de wijk hebben genomen voor de aankomst der Duitsers.

Belgische erkentelijkheid.

De Limburgse Koerier meldt, dat de Belgische vluchtelingen te Maastricht dinsdag aan de Belgische gezant te 's-Gravenhage een telegram hebben gezonden van de volgende inhoud:

De talrijke Belgen, uitgeweken naar Maastricht, zeer getroffen door de bewijzen van sympathie, hun door hun Nederlandse broeders bewezen en dankbaar voor de gulle en hartelijke gastvrijheid hun betoond, verzoeken u hun tolk te zijn bij hare majesteit de koningin der Nederlanden, opdat het hare majesteit behage, met de betuiging van hun diepe eerbied, de verzekering van een levendige en onveranderlijke dankbaarheid te aanvaarden.

20 augustus 1914

Steun aan de Belgische slachtoffers.

Bij het Nederlandse comité tot steun aan de Belgische slachtoffers zijn van verschillende zijden aanvragen ingekomen of ten bate van de Belgische uitgewekenen ook kledingstukken of levensmiddelen in ontvangst genomen kunnen worden. Het comité haast zich mede te delen, dat dergelijke giften met de grootste erkentelijkheid zullen worden aanvaard. Landgenoten, die boven- of ondergoed, kinderklaren, geconserveerde levensmiddelen, versnaperingen (mits niet aan bederf onderhevig) enzovoort voor de Belgische slachtoffers willen afstaan, worden verzocht die te zenden aan het adres van het medelid van het comité, de heer Jos M. Delville, penningmeester van de Société belge de Bienfaisance, Kalverstraat 44, Amsterdam, die evenals alle leden van het comité zich tevens belast met het in ontvangst nemen van gelden voor het comité voornoemd bestemd.

Het secretariaat van het comité is gevestigd Kalverstraat 64, Amsterdam.

Men schrijft ons uit Maastricht, op 19 augustus:

Het drama is nog niet afgespeeld. Van alle kanten kwamen er heden nog vluchtelingen in de stad. Heden namiddag van de kant van Wijk uit Visé, van de Brusselse poort uit Bilzen en van de kant van Sint Pieter uit de dorpen Halambaye en Haccourt, aan de overzijde van Visé gelegen. Vrouwen en kinderen, die vandaag kwamen, vertelden, dat de Duitsers daar ook weer de huizen in brand staken en de inwoners noodzaakten om te vluchten. Van de 500, die in de Rijkskweekschool vertoefden, zijn er heden een gedeelte ondergebracht bij de Ursulinen en vanavond nog ruim 100 bij de Franse zusters in de Capucijnenstraat. Een auto vol kleren en schoenen ging naar het kasteel van de graaf De Geloës. En zo wordt voor allen op de beste manier gezorgd. Tot zelfs speelgoed toe werd

er gebracht, terwijl blikken vol koekjes, manden met ontbijtkoek, worstjes en allerlei versnaperingen binnenkwamen. En dankbaar dat de mensen zijn! Men hoort niets anders dan: On est si bien ici.

In het Rode Kruis werd vandaag één gewonde Duitser uit Riemst en vier Belgische militairen uit Visé binnengebracht. Er waren nu in het geheel 24 Belgen, van welke twee overleden zijn en een geïnterneerd is.

Antwerpen, 20 augustus. Twee Nederlandse bebroonden in de toneelwedstrijd te Antwerpen hebben aan het Belgische Rode Kruis geheel of gedeeltelijk afstand gedaan van het hun toegekende bedrag.

21 augustus 1914

Een inwoner uit Tongeren heeft te Antwerpen verteld, dat al zijn stadgenoten naar Nederland gevlucht zijn.

22 augustus 1914

Maastricht. In de stad wemelt het van Belgen. Heel veel particulieren hebben kamers beschikbaar gesteld, lege huizen worden er voor gebruikt, kortom, meer dan ooit heeft Maastricht thans het aanzien van een Belgische stad. Overal hoort men Frans praten. Toch waagt er soms een enkele een kansje om nog eens naar huis te gaan. Wij zagen enige mensen de sleutel hunner brandkast toevertrouwen aan een persoon uit het dorp, die ging zien, of hij er nog iets kon uit halen.

In de stad wemelt het van Belgen. Heel veel particulieren hebben kamers beschikbaar gesteld, lege huizen worden er voor gebruikt, kortom, meer dan ooit heeft Maastricht thans het aanzien van een

Belgische stad. Overal hoort men Frans praten. Toch waagt er soms een enkele een kansje om nog eens naar huis te gaan. Wij zagen enige mensen de sleutel hunner brandkast toevertrouwen aan een persoon uit het dorp, die ging zien, of hij er nog iets kon uit halen.

Maastricht, 22 augustus. In een conferentie met doctor Ruysch, voorzitter van de centrale gezondheidsraad, is besloten de vluchtelingen in Maastricht en omstreken onder geneeskundige controle te stellen, die onder leiding van het Rode Kruis staat. Voor de dienst in Maastricht is aangewezen dokter Schaepekens van Riemst, voor de buitengemeenten mevrouw dr. Van Rood en Ploem. In de weide van Calvariënberg worden barakken gezet, die onder leiding van dr. Overbosch staan. Heden worden weer gewonden geïnterneerd, waaronder verschillende Belgen.

Nog steeds komen vluchtelingen uit de dorpen Neerharen en Rekem aan. Er schijnt in de buurt gevochten te zijn. Tenminste vannacht is aan de kanten van Lanaken geschut gehoord. Een dame uit Hocht schreef, dat een hertog van Mecklenburg in Neerharen gelogeed heeft en dat de Duitsers alle huizen in bezit genomen had.

In Eijsden is onder de vluchtelingen een geval van roodvonk uitgebroken. Er is nu een barak aangevraagd. Ook hoor ik, dat al de Belgen op Nederlands grondgebied gevaccineerd zullen worden. Zoals men weet, is de inenting in België niet verplicht. In de rijkskweekschool waren nog ruim 500 vluchtelingen. Er gaan er weg en er komen weer nieuwe bij.

Bij het steuncomité, dat verdeeld is in 10 subcommissies, en dat zijn werkzaamheden reeds begonnen is, zijn reeds 150 aanvragen om ondersteuning ingekomen. Hiervan zijn 400 werklozen, terwijl de

anderen, gezinnen zijn van hier of in België onder de wapens geroepen militairen ofwel Nederlanders, uit België hierheen gekomen.

23 augustus 1914

Voor de Belgische slachtoffers.

Namen het steuncomité van Hollanders aan Belgen, deelt de heer M. W. Swaiff te Antwerpen ons mede, dat dit comité de eerste storting van de ingezamelde gelden, groot 1000 frank, aan het gemeentebestuur van Antwerpen heeft afgedragen. Voorts heeft het aan het Rode Kruis een grote voorraad bedden, linnen, matrassen, lijnwaad, wijnen en mondvoorraad ter hand gesteld

Maastricht, 22 augustus. Ik heb reeds iets gemeld over de geneeskundige controle van de vluchtelingen. Maandag, dinsdag en woensdag zullen er ongeveer 7000 ingeënt worden. Nog steeds stromen de vluchtelingen toe, voornamelijk uit de dorpen Lanaken, Neerharen, Rekem en uit Mechelen, alle op de lijn Maastricht-Maaseik. Die uit Neerharen zijn door de goede zorgen van baron de Lamberts Dumonce, de bewoner van het kasteel Hocht, die met zijn gezin hier vertoeft, in enige leegstaande huizen ondergebracht en door het steuncomité van kleren voorzien. Ik hoorde juist dat er nog twee grote kisten uit het noorden waren aangekomen. Kleren zijn er voldoende, maar er is gebrek aan ondergoed. Nadat reeds bijna alle firma's giften gezonden hadden heeft Vroom en Dreesman 400 gulden gegeven.

Bij de zusters in Overbunde is aangevraagd of men de zieke vluchtelingen mocht zenden. De vrouwen die bevallen moeten zijn allen getransporteerd naar de vroedvrouwschool in Heerlen. Een man, komende uit Lanaken, vertelde dat de Duitsers daar waren, de

vlag van de toren hadden gehaald, de winkels plunderden, varkens geslacht hadden en die aan het braden waren. De inwoners waren gevlucht. Ook komen de Nederlanders uit Luik nu in groten getale aan. Nadat weer verschillende straten in brand gestoken waren vonden zij het geraden heen te gaan.

Een vrouwtje uit Hermalle vertelde me, dat ze met nog 22 inwoners uit het dorpje gratis geherbergd werden in de Cinema Royal in de Grote Straat, terwijl ze van het weinige geld dat ze hadden in hun onderhoud voorzagen. Ze verkondigen dan ook overal de lof der Maastrichtenaren. Oudere mensen spreken me over de slag van 1870; Maastricht heeft toen goed geld verdiend, omdat de mensen tijd gehad hadden te vluchten en geld en kostbaarheden mee te nemen. Nu echter wordt hun ternauwernood de tijd gelaten de hoognodige kleren bij elkaar te binden, terwijl hun het geld ook ontnomen wordt. Ik hoor dat de bewoners van Tongeren gezegd is dat ze gerust terug kunnen komen; ze wagen het echter niet. Om 4 uur zijn de 11 geïnterneerden vertrokken. Duitsers en Belgen gingen samen in één auto naar het station.

25 augustus 1914

Men schrijft ons uit Maastricht, op 23 augustus.

Vluchtelingen blijven nog steeds aankomen. Vandaag ook mannen uit Visé, die door de Duitse troepen daar gehouden waren om in hun dienst te werken en die kans hebben gezien te vluchten. Toen ik in de rijkskweekschool was hedenavond, kwam daar juist een familie aan uit Hermail (tegenover Argenteau). Een kruiwagen met een kist en wat beddengoed erop, was alles wat ze meebrachten. Ook mensen uit Lixhe hebben hier een toevluchtsoord gezocht. Er is een nieuwe "brückencommandant" gekomen, die bevolen had

(volgens de mensen), dat de mannen weg moesten, de vrouwen konden blijven. Toen zijn ze maar allen heengegaan. Overall op straat oloopjes. Karren met huisraad en kleren bevracht langs het Vrijthof, stilstaand voor een der cafés en daaromheen massa's nieuwsgierigen. Waar ze allen ondergebracht moeten, als er nog meer komen, weten we niet. In de rijkskweekschool zaten er hedenavond, nadat op de plaats door een geestelijke een godsdienstoefening was gehouden, ongeveer 500 aan de avondmaaltijd, bestaande uit brood met vlees, koffie en een krentenbroodje toe.

26 augustus 1914

Men meldt ons uit Maastricht, dat de Belgische vluchtelingen naar elders worden overgebracht. De mannen gaan naar Oldebroek, de vrouwen en kinderen blijven te Maastricht.

Van de Brabantse grens.

In Budel, meldt de Meyerijische Courant, komen van uur tot uur vluchtelingen uit België hun intrek nemen.

Ganze families komen ijlings over de grens en huren woningen en kamertjes, hokjes zelfs tot elke prijs. Deze lieden zijn razend van schrik en weten de onzinnigste vertelsels op te dissen over Duitse wreedheden.

En wij vrezen, dat nog velen naar hier zullen vluchten, daar het totnogtoe meestal de notabelen der gemeenten zijn, die het voorbeeld tot uitwijken geven.

27 augustus 1914

Gisteren hebben wij gemeld, dat van de vluchtelingen te Maastricht de mannen naar Oldebroek zouden gaan, maar daar het vereiste aantal van 400 er niet was, heeft thans het comité telegrafisch aan de minister aangevraagd om hele gezinnen te zenden. Een auto vol kleren en verdere benodigdheden is naar Mesch vertrokken.

Van de eerste dag van de oorlog af, zo meldt de Limburgse koerier uit Eijsden, is deze gemeente het toevluchtsoord geweest van de Belgische uitgewekenen, die, meestal van alles ontbloomt, hun haardsteden moesten verlaten. Hier werden ze liefderijk opgenomen, gevoed, gekleed, getroost. De stroom der vluchtelingen werd groter: de zorg en verantwoordelijkheid der overheid nam toe. Er moest een overzicht zijn van het getal vluchtelingen. Op verzoek van de burgemeester belastten zich een paar heren met het optekenen der uitgewekenen. Huis voor huis in de ganse uitgestrekte gemeente werd bezocht en de vluchtelingen met naam, voornaam en plaats van herkomst genoteerd. Toen het onderzoek was afgelopen en telling gehouden, bleek dat de 10e augustus reeds 786 vluchtelingen hier vertoefden.

Comités werden gevormd, een kaartenstelsel ontworpen, dat zeer doeltreffend is gebleken. Op kaarten, ter grootte van een briefkaart, werd gedrukt:

Carte d'Identité.

Comité d'Eijsden pour les réfugiés.

Nom, prénoms, profession et âge.

Lieu d'origine

Logis

Nourriture

Arrivée

Départ

Voor het gemak der vluchtelingen is de kaart in het Frans gesteld. De achterzijde dient voor het aantekenen der verstrekte kledingstukken. Iedere uitgewekene, hoofd van een gezin, of alleenstaand persoon, is bij politieverordening verplicht zich bij het comité van een identiteitskaart te voorzien. Zonder kaart wordt ook niemand toegelaten tot de kantines. Daarbij zijn deze kaarten van zeer veel gemak voor secretaris en politie. Maandag zijn al de vluchtelingen gevaccineerd. Toen bleek, dat hun getal bedroeg 1450 personen.

Door bemiddeling van het hoofdcomité te Maastricht zijn de vorige week reeds 200 personen overgebracht naar huize Blankenberg te Cadier en Keer. Maandag vertrokken 63 vrouwen en kinderen naar Scheveningen.

Men meldt ons uit Maastricht:

Het steuncomité voor Belgische vluchtelingen had aan baron Fallon te 's-Gravenhage gevraagd of het niet mogelijk zou zijn van de Belgische staat garantie te ontvangen voor het Belgische bankpapier. Vele vluchtelingen hebben papiergeld, doch kunnen het hier niet gewisseld krijgen. Thans is bericht ontvangen, dat de Belgische staat aan de Nederlandse regering de waarde van de bankbiljetten garandeert. Hiervan is kennis gegeven aan de bankiers, zodat de uitgeweken Belgen zich ruimer zullen kunnen bewegen.

28 augustus 1914

Men meldt ons uit Maastricht, op 28 augustus:

Heden zijn drie gewonde Duitsers, die in Heerlen verpleegd werden, naar hier overgebracht. Ongeveer 80 vluchtelingen, allen mannen uit de dorpen Bilzen en Mopertingen, kwamen hedennamiddag aan; ze beweerden dat de Duitsers alle mannen meenamen om voor hen te werken, het schijnt echter dat vrees voor wat hun van elders verteld is, hun hierheen heeft gedreven, want er zouden geen Duitsers in de buurt zijn.

Het comité heeft er dan ook veel teruggezonden. De vluchtelingen in Maastricht blijven voorlopig hier, uit Eijsden gaan er 400, nu hele gezinnen, naar Oldebroek.

Te Maastricht verschijnt dagelijks een oorlogsbuletin in de Franse taal ten behoeve van de Belgische vluchtelingen aldaar, van wie velen al een paar weken lang geen oorlogsnieuws hebben gelezen.

29 augustus 1914

Men meldt ons uit Maastricht op 28 dezer:

Van de 400 vluchtelingen die bestemd waren heden naar Oldebroek te vertrekken, verschenen er slechts 200 aan het station. Ze hadden er blijkbaar geen lust in zover naar het noorden te gaan.

Enkele vluchtelingen zijn naar hun haardsteden teruggekeerd, terwijl een groot aantal, nu meer gegoeden, de stad zijn binnengekomen uit Tongeren en omstreken en ook uit Luik. Het schijnt toch waar te zijn dat de Duitsers de mannen van 17 tot 45 jaar rekwireren en ze naar Duitsland zenden om daar de oogst binnen te halen. Liever dan dat te doen vluchten ze naar Nederland.

De burgemeester van Bree, nog steeds op zoek naar zijn gendarmen, vertoeft in onze stad.

30 augustus 1914

Baarle-Nassau, 29 augustus. 6 uur 's avonds. In aansluiting met mijn berichten over Leuven meld ik U nog het volgende: voortdurend komt uit het zuidwesten een geweldig en somber kanongebrom, soms zo hevig dat de hele heide schijnt te dreunen. Wellicht woedt er thans een verschrikkelijke slag bij Mechelen of wordt de stad verder verwoest. Met weemoed denk ik aan de Sint Romboutstoren en de beiaardconcerten van Jef de Nijn. De hele dag zijn van het grensstation Weelde massa's vluchtelingen Nederland ingetrokken. Ze komen van alle kanten, uit alle streken van België, velen komen uit Antwerpen en de steden daar rondom. De een-uur-trein bracht vandaag velen aan. De trein van half zes brengt een aantal priesters aan die vreselijke dingen beleefd hebben. Hun uiterlijk is diep neerslachtig. De Duitsers hebben hen uit Givet (onder Namen) verdreven, waar het land te vuur en te zwaard verwoest wordt. Uit Leuven zijn geen meerdere vluchtelingen aangekomen.

Maastricht, 29 augustus. Onze reeds zo volle stad wordt nu nog voller. Op last van de burgemeester is nu ook de openbare school aan de Spilstraat, die voor de nieuwe cursus al werd opgeknapt, voor vluchtelingen opengesteld. In alle straten hoort men Frans spreken. Op het Vrijthof staan troepjes welgesteld uitzierende Walen in levendig gesprek. Het Waals oorlogsbulletin wordt gretig gekocht.

31 augustus 1914

Men meldt ons uit Maastricht op 30 dezer:

Van de vluchtelingen zullen er vermoedelijk dinsdag weer 300 naar Oldebroek vertrekken.

Naar het Handelsblad van Antwerpen mededeelt, zijn er de laatste dagen duizenden vluchtelingen te Oostende aangekomen. Een groot aantal, meldt het blad, hebben een onderkomen gevonden in badwagens, waarvan er vele in de hovingen achter de koninklijke gaanderijen overgebracht zijn. Men heeft ze allen van stro voorzien en dagelijks wordt aan de arme vluchtelingen eten gebracht door de zorgen van het stadsbestuur.

1 september 1914

Men meldt ons uit Maastricht:

Hedenmorgen is per extra trein, afrijdende aan de Bospoort, een transport Belgische vluchtelingen naar Oldebroek vertrokken. Officieel waren het er ruim 300, maar op het ogenblik van vertrek hebben velen er de voorkeur aan gegeven, weer naar hun woonplaats terug te keren. Ze vonden het te ver, zodat er ongeveer 250 weggingen. De kapelaan van Visé, die gisteravond een aangrijpende toespraak heeft gehouden op de speelplaats van de rijkskweekschool, is ook mee.

Op een schoolbord hadden de vluchtelingen geschreven: de Belgische vluchtelingen betuigen hun innige dank aan de leden van het comité voor de welwillendheid en de goede zorgen, die zij voor hen gehad hebben. Bij hun vertrek riepen de Belgische vluchtelingen allen uit: Leve Holland, leve koningin Wilhelmina!

Het afscheid van de dames en heren was aandoenlijk en menig vluchteling heeft gehuild. Het was fris en velen, die het koud hadden, kregen nog een extra cape of jas.

2 september 1914

Men schrijft ons uit Zeeuws Vlaanderen:

Het begint hier aan de grens wat rustiger te worden. De vorige week, bij de ontruiming van Mechelen en de verwoesting van Leuven, kwamen iedere dag van Antwerpen en Gent treinen met vluchtelingen, die over de verschillende Belgische grensgemeenten verdeeld werden. Over de Nederlandse grens kwamen er weinig; alleen gegoede families, die hier hun geld en hun boeken in veiligheid brachten of kamers huurden. De arme vluchtelingen, waarvan de meesten niets anders bezaten dan de kleren, die zij aan het lijf hadden, werden hartelijk ontvangen en over de verschillende ingezetenen verdeeld. In enkele plaatsen zijn er twee- à vierhonderd, naargelang de grootte der gemeente. Nu en dan ziet men er zo enkelen op Nederlands grondgebied. De mensen willen "het Hollands" eens zien.

Sinds zondag kunnen we van hier niet meer naar Antwerpen. Alleen zij, die er hoognodig moeten zijn, worden doorgelaten. Op enkele Belgische grensgemeenten is ook het verkeer van rijwielen geschorst; men had in de stelling Antwerpen te veel last van wielrijders, die de soldaten kwamen bezoeken en tegelijkertijd alles kwamen afzien.

Terneuzen, 1 september. Hedenavond kwamen hier een aantal vluchtelingen, waaronder een notabele uit Leuven, die tot de gebonden gevangenen behoorde. De oude heer heeft ook van de mishandelingen en beledigingen verhaald waaraan hij en anderen blootstonden. Hij weet niet waar zijn vrouw is.

3 september 1914

Maastricht, 3 september. Het aantal vluchtelingen in de rijkskweekschool, dat gisteren ruim 100 bedroeg, is thans weer tot 320 gestegen. De meesten zijn uit Wonck, Roclenge, Hermee, Seraing, Luik, Hautain, St. Siméon en Boirs, dus allen van de kant van Luik.

4 september 1914

Men meldt onze Baarle-Nassau op 3 september:

De hele dag heeft aan het grensstation Weelde de stroom vluchtelingen uit België, voornamelijk uit Antwerpen, aangehouden. De mensen die met de trein van 5 uur aankomen kunnen niet meer door en slapen in lege spoorwegcoupés op het station. Alles stroomt toe over Weelde, daar de andere verbindingen slechts tot Kapellen gaan; van daar moet men lopen. Mechelen is heden weer beschoten. De oorlogscorrespondenten worden thans onverbiddelijk België uitgedreven. De correspondenten van een Amsterdams en van een Londens blad delen mee dat zij te Antwerpen als verdachten behandeld zijn, ofschoon hun passen volkomen in orde waren. Van militaire zijde heeft men op hun passen iets geschreven, waardoor ze niet meer geldig zijn. Men zette er op dat beide heren niet in België mogen zijn, maar naar Nederland mogen gaan. Zij werden met gevangenen lange tijd in een cel opgesloten en op ruwe wijze in het openbaar nagezocht. Bij hun vrijlating werden verontschuldigungen aangeboden.

5 september 1914

Koewacht (Zeeuws Vlaanderen), 5 september. Gisteren werd Dendermonde belegerd. Het geschut is hier gehoord. Om 9 uur sprong de brug en een gedeelte der stad staat in brand.

De hele nacht zijn hier rijtuigen en wagens met vluchtelingen en goederen aangekomen.

Het aantal vluchtelingen, dat hier gisteren en heden aankwam, was bijzonder groot, terwijl een nog talrijker deel aan de eerste stations in Zeeuws Vlaanderen is afgestapt. Aanleiding daartoe was het gerucht, dat de Duitsers noordelijk kwamen in de richting van Sint-Niklaas. Vele daar wonenden en daar vertoevenden zochten een veilig heenkomen op Nederlands grondgebied.

6 september 1914

Men meldt ons uit Maastricht:

Gistermorgen zijn voor 265 vluchtelingen uit Eijsden, Opveld, Keer en Maastricht naar Oldebroek vertrokken. Reeds om kwart over zeven kwam de eerste vrachtwagen vol vrouwen en kinderen aan het station aan, weldra gevolgd door meerdere. Enkele ploegen kwamen te voet, begeleid door politie of militairen. Het waren in hoofdzaak vrouwen en kinderen, en dan een aantal jongemannen, bijna allen met een fiets, zowat hun enige rijkdom. De meesten zagen er nogal opgewekt uit. In de rijkskweekschool vertoeven er nu nog 300.

8 september 1914

Onder de naar Nederland uitwijkende Belgen zijn velen, behorende tot de (ontwapende) burgerwacht van de verschillende plaatsen. Naar zij verhalen, trachten de Duitsers in de door hen bezette streken op de hoogte te komen van de namen van diegenen, die, tot dat korps behorende, zijn ingeschreven, en worden dezen als krijgsgevangene weggevoerd. Dit is hun een aanleiding om naar Nederland te komen.

Vlissingen, 7 september. Per trein, provinciale boten en sleepboten, zijn gisteren en vandaag een groot aantal Belgische vluchtelingen hier aangekomen. Honderden vertrekken per mailboot naar Engeland.

Terneuzen, 8 september. De trein uit Gent, die hedenmorgen met een uur vertraging aankwam, wat deed voorzien, dat er iets gaande was, bracht een buitengewoon groot aantal vluchtelingen mee. Wij vernamen, dat het gemeentebestuur van Gent de bezetting van de stad door de Duitse legermacht als onvermijdelijk beschouwt. De burgerwacht is gisteren definitief ontbonden. De vrees om krijgsgevangenen te worden genomen voerde een groot aantal van hen over de grens.

Velen der goeude Hollanders verlaten Brussel, waartoe zij gratis van de militaire trein gebruik kunnen maken, die er echter, al naarmate men geluk heeft, van acht tot 36 uur over doet.

Daarmee wordt men dan naar Aken gebracht, waar de preciese Duitse beambte u 50 pfennig vraagt voor het traject Herbesthal-Aken. De mensen gaan dus van Brussel tot Herbesthal voor niets en moeten dan op het Duitse rechtsgebied 50 pfennig voor dit kleine stukje betalen.

Men beweert trouwens, dat dit al weer uit is, en de treinen niet meer, of tenminste niet meer geregeld, voor het publiek open staan. Misschien komt het, doordat men te veelvuldig op de spoorwegwagens lezen kan, dat ze op 2 september in Parijs zouden samenkomen, en dat dit nu niet gebeurd is.

9 september 1914

Uit Oostburg meldt men ons:

In verband met het grote aantal gevluchte Belgische families is op de stoomtrambaan Breskens-Maldegem zoveel mogelijk met extra trams gereden. Maandag was het aantal vluchtelingen zo groot, dat ook nog een Belgische trein, bestaande uit 14 wagens, rechtstreeks doorreed naar Breskens. 's Avonds reed nog een extra tram buiten de gewone diensturen, waarvoor nog een extra boot van en naar Vlissingen werd ingelegd.

Ook gisteren was het nog buitengewoon druk met het vervoer, dat ook weer met behulp van extra trams geschiedt. In de omgeving zijn reeds zoveel vluchtelingen aangekomen, dat er geen woonhuizen of kamers meer te huur zijn. In de gemeenten IJzendijke, Aardenburg, Sluis, Cadzand en Oostburg is bijna geen onderkomen meer te krijgen.

Uit Maastricht meldt men ons:

Aan de vluchtelingen in de rijkskweekschool is medegedeeld, dat de lokalen moeten ontruimd worden en dat ze op donderdag naar Oldebroek moeten vertrekken of anders heden naar hun haardsteden terugkeren. Toch zullen er nog wel in de omliggende dorpen onderdak gebracht moeten worden. Gistermorgen zijn er weer nieuwe bijgekomen, die echter niet worden aangenomen.

Belgische vluchtelingen, die zich ophouden binnen de versterkte kring om Antwerpen, hebben last gekregen onmiddellijk te vertrekken. Er is een comité opgericht dat hulpbehoevenden onder hen zal voorthelpen naar Engeland.

Maastricht, 9 september. Ongeveer 300 vluchtelingen gaan morgen naar Oldebroek. Hieronder bevinden zich ook artiesten van het theater te Roelenge.

Ruim 150 vluchtelingen keerden gisteren naar hun dorpen terug.

10 september 1914

Belgische vluchtelingen, die te Valkenburg zijn opgenomen, hebben een brief geschreven aan minister Cooreman, waarin zij mededelen dat 200 Belgen op hoffelijke wijze door inwoners van het Limburgse plaatsje zijn gehuisvest en verzorgd. Ze roemen hogelijk hetgeen Nederland voor hen doet.

Het oude derde gesticht van de rijkswerkinrichtingen te Veenhuizen, dat door het geringer aantal opzendingen wegens landloperij reeds enige jaren niet meer in gebruik was is thans ingericht voor Belgische vluchtelingen.

De oude verblijfzalen zijn gereedgemaakt voor de ongehuwden, terwijl de gezinnen hun intrek in de vroegere ambtenaarswoningen zullen kunnen nemen.

Over enige dagen kan het eerste transport vluchtelingen worden verwacht.

15 september 1914

De Times richt een warm gestelde oproep tot de Engelse natie om de duizenden vluchtelingen uit België, die boot na boot en trein naar trein aanbrengen, met de grootste gastvrijheid te blijven ontvangen, ook indien de stroom blijft aanhouden met de kracht van een waterval. "Eregasten" zet het blad boven deze oproep. Het wijst er op dat het departement van binnenlandse zaken het ondersteuningswerk van het comité van het departement van oorlog nu grotendeels heeft overgenomen en beveelt aan zoveel

mogelijk zorg te dragen dat hele gezinnen bij elkander een onderkomen vinden.

Maastricht, 15 september. In de voormalige Augustijnenkerk zijn nog 32 personen van wie negen Belgen; in de villa van de familie Seydlitz zijn er nog drie, van wie een officier. In de ogenkliniek is nog een gewonde en in Calvarieberg zijn nog veertien gekwetsten. Deze week nog gaan er verscheidene verpleegden naar Bergen. Reeds worden er maatregelen genomen om het hospitaal in de Augustijnen te sluiten en de gewonden, die nog verpleging behoeven, naar de Calvarieberg over te brengen, waarschijnlijk reeds zaterdag.

16 september 1914

Uit Veenhuizen meldt men ons:

Maandagochtend zijn de eerste Belgische vluchtelingen in het vluchtoord te Veenhuizen III aangekomen. Er werden er vandaag 270 verwacht. Maar om 8 uur bracht de motorschuit er slechts 34, uit Rotterdam komende. Enige uren later kwamen er 34 uit Vlissingen.

In de verblijfzalen van het oude gesticht werden de 68 Belgen, grotendeels vrouwen en kinderen, bijna allen uit Antwerpen en omstreken, een enkele uit Oostende afkomstig, door de regeringscommissaris en door de verpleegsters vriendelijk ontvangen en goed verzorgd. Terstond werd er warme melk geschonken en werden erwtensoep en brood opgediend, wat ze zich goed lieten smaken. Een comité te Veenhuizen ten behoeve van de vluchtelingen opgericht, had de zalen met bloemen gezellig en vrolijk gemaakt.

17 september 1914

Uit Maastricht meldt men ons:

Er komen hier nog steeds vluchtelingen aan. Aangezien de rijkskweekschool moest ontruimd worden, beschikt het steuncomité niet over een geschikt lokaal. Nachtverblijf vinden de uitgewekenen in een zaal der Koninklijke Nederlandse papierfabriek, en het comité zorgt ervoor, dat ze daar 's morgens en 's avonds koffie en brood krijgen. Vannacht waren er ongeveer 80. Het comité is echter ijverig op zoek naar een geschikte gelegenheid om haar eens begonnen werk te kunnen voortzetten. Het bestuur hoopt de beschikking te krijgen over het Augustijnengebouw, wanneer de ambulance er uit zal zijn.

19 september 1914

Uit Maastricht meldt men ons:

We hebben hier sedert gisteravond weer een vluchtoord, namelijk aan de Parallelweg, tegenover het station. Hedennacht logeerden er ruim 100 vluchtelingen en aan het middagmaal zaten er 125 aan.

De Daily Telegraph verwacht dat het getal Belgische uitgewekenen naar Engeland in de eerstvolgende weken tot 60 à 80.000 zal stijgen.

20 september 1914

De Antwerpse ochtendbladen hebben een brief van 13 dezer, geschreven uit Oldebroek, aan minister Davignon en ondertekend door de pastoor van Moulant, J. Drees, B. Troquet, professor te Sint-Truiden, en F. Troisfontaine, vicaris te Visé. Er wordt een beschrijving in gegeven van de liefderijke behandeling, die de

vluchtelingen overal in ons land hebben ontvangen, en uiting gegeven aan grote dankbaarheid. De brief bevat onder meer deze woorden: “Zodra wij op Nederlands gebied waren, zijn wij overal met het grootste medegevoel ontvangen en zelfs de minst bedeelde gezinnen hebben zich ons lot aangetrokken. Het zou zeer te betreuren zijn, indien men in België nog zou twijfelen aan de meest hartelijke gevoelens, die de Nederlanders ten onzen opzichte koesteren. We zouden gaarne zien, dat deze verklaring werd opgenomen in de Belgische bladen, die nog verschijnen, zo nodig kunt gij, mijnheer de minister, gebruik maken van dit schrijven op de wijze, die u het nuttigst zal lijken.”

Minister Davignon heeft aan de dagbladen afschrift van dit schrijven doen toekomen en daarmee een nuttig werk verricht.

22 september 1914

Tehuis voor Belgische kinderen.

Aangezien er veel misverstand schijnt te heersen omtrent het doel van de vereniging Tehuis voor Belgische kinderen te Amsterdam, meent het bestuur goed te doen hierover enige inlichtingen te geven.

Deze vereniging beoogt Belgische kinderen, die zich op Nederlands grondgebied bevinden en door de oorlog op een of andere wijze onverzorgd zijn, tijdelijk, in vele gevallen wellicht blijvend, een tehuis te bezorgen dat hun past, zowel wat godsdienst als maatschappelijke positie betreft. Zij tracht dit doel te bereiken door de kinderen te doen opnemen in gezinnen van dezelfde stand, waaruit zij afkomstig zijn en van dezelfde godsdienst, onder voorwaarde dat die kinderen kosteloos worden opgenomen en verzorgd, alsof het eigen kinderen zijn.

Er zijn reeds vele aanvragen om kinderen ingekomen. Daarbij bleek, dat bij velen de mening bestaat, dat zij die kinderen voor altijd tot zich kunnen nemen. Zulks is nog volstrekt niet zeker. De plaatsing geschiedt alleen voorlopig. Na de oorlog zullen over die kinderen besprekingen worden gehouden met de Belgische regering in verband met een op 12 juni 1902 te 's Gravenhage gesloten internationaal verdrag tot regeling der voogdij van minderjarigen, bij de wet van 24 juli 1903 goedgekeurd, zodat de mogelijkheid bestaat, dat kinderen wiens ouders overleden zijn of verloren zijn geraakt, definitief in hun nieuwe omgeving kunnen blijven.

De meeste aanvragen betroffen meisjes. Ook voor de vele jongens zoekt het bestuur van deze vereniging passende plaatsen.

De bedoeling is, dat de gezinnen, die de kinderen opnemen, ook de zorg voor kleding en eventueel schoolgeld op zich zullen nemen. Mocht dit in sommige gevallen moeilijk zijn, dan zal de vereniging daarin zoveel mogelijk trachten te voorzien. Daarvoor en voor andere uitgaven is natuurlijk geld nodig.

Het bestuur vraagt nu met aandrang aan allen, die willen meewerken, om spoedig daarvan te doen blijken. Giften in geld of anderszins (bv. ondergoed, kleding, speelgoed, enz.) worden gaarne ingewacht bij de penningmeesteres.

Het bestuur is als volgt samengesteld: C. F. J. Brands, notaris, voorzitter, Herengracht 521; Dr. H. Woltring, arts, ondervoorzitter, 1^e Constant Huygenstraat 109; mevrouw E. Swagemakers, penningmeesteres, van Breestraat 68; mej. A. Wubbe, secretares, Willemsparkweg 143, allen te Amsterdam.

Maastricht. En elke dag komen er nog inwoners van de kanten van Luik met gehele of gedeeltelijke inboedel aan, die hier voor

onbepaalde tijd hun tenten opslaan. In de hotels is geen plaats meer te krijgen. Particulieren hebben hun overtollige kamers verhuurd.

Als binnen enige dagen voldaan is aan de oproep van de burgemeester, dat alle particulieren die bij hen inwonende Belgen moeten laten inschrijven bij het Belgische consulaat, zullen we in staat zijn te vermelden, hoeveel uitgeweken Belgen hier in onze stad vertoeven. In het consulaat, waar de Belgische consul Schols alleen zijn handtekening nog zet, werken onder de heer Stadler 20 personen.

Onder deze zijn de secretaris van Visé en Bassenge, de stationschef van Tongeren, controleurs, enzovoort. Elke dag van 10 tot 12 en van 2 tot 4 wordt er zitting gehouden. En lang voor de vastgestelde tijd verdringen zich de mensen voor de deur en heeft men de gang in twee gedeeltes om een in- en uitgang te hebben. Er zijn verschillende takken van dienst, die elk weer een eigen chef hebben en de hele administratie werkt prachtig.

25 september 1914

Onder het opschrift "Een klinkend bewijs van sympathie", lezen wij in het Handelsblad van Antwerpen:

"De Koninklijke Nederlandse Stoomboot-Maatschappij, van Amsterdam, hoewel ze bijna geen rechtstreekse betrekkingen met onze haven heeft, stuurde aan onze stadgenoot, de heer Gustave E. van den Broeck, het volgende schrijven:

Het is ons een behoefte, in deze dagen van groot leed voor het Belgische volk, iets tot leniging daarvan bij te dragen en wij verzoeken u voor onze rekening en mede uit naam van de Koninklijke West Indische Maildienst, een som van 5000 F aan het

comité of de persoon te overhandigen, welke, naar uw mening, daaraan de meest gewenste bestemming zal geven.

Hoogachtend, enzovoort.

Meneer Gustave E. Van den Broeck stortte 2500 frank aan het Rode Kruis en 2500 frank aan het Comité van hulp aan Noodlijdenden.

Wij zijn overtuigd de gevoelens van de ganse bevolking uit te drukken, door in naam van noodlijdenden en gewonden, aan de Koninklijke Nederlandse Stoomboot Maatschappij en aan de Koninklijke West Indische Maildienst, mitsgaders aan de ganse Nederlandse bevolking, de uitdrukking van onze diepe erkentelijkheid te sturen.

's Gravenhage.

Het Haagse comité voor Joodse vluchtelingen, dat zorg draagt voor de uitgewekenen, die hun toevlucht in Den Haag en Scheveningen gezocht hebben, heeft thans in Den Haag drie huizen, welwillend door de heren Van der Horst, Cohen van Dam en Simons beschikbaar gesteld, ingericht. Daar houden tachtig vluchtelingen verblijf. Een damescomité houdt hier voortdurend toezicht en steunt de inwonenden met raad en daad. Daarnaast voorziet het comité ruim 200 personen, die te Scheveningen zelf nog een kamer konden huren, van brood en melk. Voor het verstrekken van een eenvoudig middagmaal te Scheveningen heeft het eerst gebruik mogen maken van het welwillend ter beschikking gestelde hotel Keyl op de Gevers Deynootweg, en nu dit gesloten is, zelf een lokaal daartoe in de Keizerstraat ingericht. Hiervan maken thans 81 personen gebruik. Iedere morgen houdt het bureau van het comité zitting en ontvangt hen, die steun of raad komen vragen. Reeds in zeer vele gevallen is het op deze wijze bemiddelend kunnen

optreden en heeft het zieken, vooral kinderen, hulp kunnen verschaffen. Ook heeft het, in enkele gevallen, werklustigen arbeid bezorgd (al is dit in het algemeen niet gemakkelijk gebleken) en sommigen in staat gesteld naar hun vaderland terug te keren.

Het comité is thans bezig voor de vele kinderen, die aan zijn zorgen zijn toevertrouwd, onderwijs te verkrijgen en hoopt daarin door de medewerking van de stedelijke autoriteiten te zullen slagen.

In het algemeen kan het comité met blijdschap gewagen van de steun, die het mocht ondervinden: een blind kind wordt opgenomen in de Prins Alexanderstichting te Zeist, aan twee vrouwen verschaft de gemeentelijk ziekenhuis verpleging en vele dokters hebben zich bereid verklaard de vluchtelingen kosteloos te behandelen en mede toe te zien op de hygiënische eisen bij de inrichting van de woningen. Van vele kanten werden kleren en beddengoed verschaft, en ook kwamen er aanbiedingen tot het afstaan van levensmiddelen in.

Aan één familie werd huisvesting verleend in Amersfoort: het comité hoopt, dat dit voorbeeld navolging zal vinden. Slechts de financiële kwestie baart zorgen, omdat de uitgaven voor het grote aantal vluchtelingen zeer belangrijk zijn, en bijna elke dag nieuwe hulpbehoevenden zich aanmelden. Het comité tracht nu vaste wekelijkse bijdragen te verkrijgen: daarnaast ook warm ondergoed en dekens voor de winter.

Het secretariaat is gevestigd bij dokter D. Cohen, Willem de Zwijgerlaan 100, Den Haag, en Mr. S. Franzie Berenstein, Stille Veerkade 21, is penningmeester van het comité.

26 september 1914

Belgische uitgewekenen.

Het aantal uitgewekenen uit België, voornamelijk uit Antwerpen, Brugge, Namen, Luik, Oostende en andere kustplaatsen van dit land, is te Scheveningen zo talrijk en neemt nog dagelijks zo toe, dat de drukte aan het hulppost- en telegraafkantoor van de badplaats even groot is als in de drukste augustusmaand. De meeste uitgewekenen nemen hun intrek in particuliere woningen.

27 september 1914

Maastricht, 26 september. De hele dag zijn hier vluchtelingen uit Bilzen aangekomen. Volgens mededeling van een zoeven aangekomen familie hadden acht Belgische militairen een deel van de spoorweg opgebroken. Een Duitse trein, die erover ging, ontspoorde en reed in een kuil. Daarop hebben de Duitsers hedenmorgen om 6 uur het dorp in brand gestoken.

In het vluchtoord aan de Parallelweg zijn nu honderdzestig vluchtelingen. Wordt de toeloop groter, dan is het daar te klein.

29 september 1914

Men meldt ons uit Maastricht:

Gisteren heb ik verschillende van onze grensdorpen bezocht en naar de vluchtelingen geïnformeerd. St. Geertruid, dat 900 zielen telt, herbergt nog 460 vluchtelingen; Heer, met 850 zielen, nog 400; Noorbeek, met 800 zielen, 450. De vluchtelingen hebben indertijd ook vrij wat vee meegebracht.

Te Noorbeek stierven dezer dagen een moeder met twee kinderen aan keelziekte, overigens is de gezondheid der vluchtelingen best.

Van de torens waren de vlaggen nog niet weggenomen, doch ze zijn in flarden gewaaid.

Ik vernam dat te Heer en te Noorbeek zondagmorgen tegen 4 uur met razend geweld een Zeppelin is gepasseerd.

Eindhoven, 29 september. Zoeven zijn hier ongeveer 300 vluchtelingen aangekomen uit het Belgische stadje Mol, dat zondag nog bezet was door een afdeling Belgische infanterie. Een sterke Duitse troepenmacht met artillerie heeft, naar men weten, de plaats bezet. De Belgen waren, vooral door gemis aan artillerie, verplicht voor de veel sterkere vijand terug te trekken.

De bevolking was bij de nadering van de Duitsers vrijwel geheel gevlucht. De enkele achtergeblevenen werden door de bevelvoerende Duitse officier verzocht om zoveel mogelijk de gevluchte inwoners, die zich overal in de omtrek verborgen hadden, op te zoeken en hun te zeggen, dat zij moesten terugkeren, daar anders het stadje verwoest zou worden. Slechts enigen keerden terug. De overigen hebben na een lange en vermoeiende tocht de Nederlandse grens bereikt. Op initiatief van de burgemeester is hier uit de burgerij een comité tot steun voor de vluchtelingen gevormd.

30 september 1914

Uit Eindhoven meldt men ons:

De ganse dag, van de vroege ochtend af, voert de Meierijsche tram van de Belgische grens grote massa's Belgische vluchtelingen hierheen.

Uit Baarle-Nassau wordt aan het Dagblad van Noord-Brabant gemeld:

Er worden ernstige dingen in de Kempen verwacht, talloze vluchtelingen komen hier aan. Bij honderden trekken zij met hun karretjes en huisraad langs de wegen en zoeken veiligheid in het gastvrije Nederland. Ze vertellen, dat de Duitsers, die van plan schijnen te zijn op Antwerpen aan te rukken, begonnen zijn de Kempen en heel Noord-België schoon te vegen; ze worden te Turnhout elke dag verwacht.

De zusters van het Heilig Graf uit Turnhout zijn naar hier gevlucht.

Alle krankzinnigen uit Geel hebben ook de vlucht genomen.

Alle vluchtelingen, die hier aankomen worden gevaccineerd.

Men schrijft ons uit Zeeuws-Vlaanderen:

Nu de Belgische troepen de Duitsers zoveel mogelijk uit de provincies Oost- en West-Vlaanderen houden, begint er meer kalmte te komen onder de Belgische grensbewoners van wie de meesten gereed stonden om bij het minste gevaar met pak en zak over de Nederlandse grens te komen. Dagelijks keren van hier hele scharen vluchtelingen naar hun haardsteden terug.

1 oktober 1914

Belgische en Franse vluchtelingen te Bordeaux en in Zuid-Frankrijk.

Bordeaux, 17 september 1914.

Nederland doet zijn oude naam van toevluchtsoord voor ongelukkigen in deze dagen schitterend gestand. Ook Bordeaux en het zuiden van Frankrijk hebben liefdevol tal van Belgische en Noord-Franse vluchtelingen een plaats gegeven.

In vele gevallen echter zijn gedurende hun vlucht families uiteen geraakt en heeft wellicht een deel toevlucht gevonden in Nederland, terwijl een ander gedeelte hier vertoeft.

Ondergetekenden nu, Nederlanders, te Bordeaux woonachtig, willen gaarne al het mogelijke in het werk stellen om die verspreide familieleden wederom tot elkaar te brengen.

Te dien einde hebben zij zich in verbinding gesteld met de autoriteiten alhier, tot het regelmatig bekomen der namen en adressen van vluchtelingen alhier en in Zuid Frankrijk.

Ze verzoeken thans de Nederlandse kranten, besturen van instellingen in Nederland die zich met de verzorging van uitgewekenen belasten, particulieren die aan uitgewekenen huisvesting verlenen, gemeentebesturen tot wie zich uitgewekenen om hulp hebben gewend, kortom allen aan wie namen en adressen van Belgische en Franse vluchtelingen in Holland bekend zijn, die namen liefst met volledige voornamen, ouderdom, laatste woonplaats in België of Frankrijk aan hen te willen mededelen, benevens namen, voornamen, ouderdom, laatste woonplaats enzovoort der betrekkingen, die door die vluchtelingen gezocht worden.

Die gegevens zullen dan door ons met behulp der autoriteiten alhier goetst worden aan de opgaven der vluchtelingen hier, die familieleden vermisten en zoveel mogelijk in de Franse bladen gepubliceerd worden.

Wederkerig wordt aan de Hollandse kranten door ons gastvrijheid verzocht voor opname der door ons in te zenden lijsten van vluchtelingen alhier, die familieleden zoeken.

Natuurlijk kunnen uitgewekenen in Holland zich ook direct tot ondergetekenden wenden om inlichtingen.

Alle correspondentie ter zake gelieve men te richten aan het adres van de tweede ondergetekende.

C. J. A. Musly,

37 bis rue Poudensan, Bordeaux.

Ons werk zou aanmerkelijk verlicht worden, indien zich in de hoofdcentra in Nederland, waar vluchtelingen onderkomen gezocht hebben, zoals bijvoorbeeld Maastricht enzovoort, enkele heren bereid wilden verklaren met ons contact te nemen, zodat wij slechts met enkelen in Nederland correspondentie te voeren hebben, terwijl onze Hollandse medewerkers dan kunnen zorg dragen voor het verdere werk in Holland, zoals het verstrekken van gegevens aan de pers, correspondentie met vluchtelingen in Holland enzovoort.

Gaarne zien wij daaromtrent van Hollandse zijde voorstellen tegemoet.

Indien het ons slechts gelukt enige families tot elkaar te brengen, zullen wij onze moeite ruim beloond achter.

Frans C. H. Muller,

C. J. A. Musly,

37 bis, rue Poudensan, Bordeaux.

Van de Brabantse grens.

Men schrijft ons uit Eersel, op 29 september:

Sedert maandagmorgen komen in de dorpen tussen Eindhoven en de grens talrijke vluchtelingen aan uit Mol, Balen en omstreken, in verband met de nadering van Duitse troepen. Ze delen mee, dat zondagnamiddag een troep van ongeveer 1500 Duitsers Mol binnen is gekomen, waarschijnlijk in de verwachting hierbij Belgische troepen te vinden. Deze waren echter reeds uit die streken vertrokken. Bij hun aankomst was reeds vrijwel de hele bevolking naar de bossen gevlucht. Een der notabelen, die hier vertoeft, werd nog juist bij het beladen van een auto met zijn voornaamste bezittingen door hen verrast; de auto namen zij mee. Overigens was hun houding gematigd.

De vluchtelingen zijn in de nacht van zondag op maandag en later, merendeels te voet, deels ook in Belgische en Hollandse voertuigen van allerlei aard, de grenzen gepasseerd. Ze zijn in kloosters en particuliere woningen, en voor een deel ook in schuren ondergebracht. Hun aantal is zeer groot. Een mijner zegslieden, die, evenals vele anderen, nog eens terug is gegaan om het een en ander te halen, zegde te kunnen verzekeren, dat in dit dorp van 10.000 inwoners slechts zes mensen waren gebleven. Vrijwel allen zijn rechtstreeks naar Nederland gegaan. Zij roemen allen zeer de gastvrijheid der burgers en de welwillendheid der grenswachten, die na hun droevige tocht koffie voor hen zetten, enzovoort.

Een andere zegsman, een onderwijzer aan de ambachtsschool, zegde mij ooggetuige te zijn geweest van het opblazen der spoorbrug door de Duitsers voor hun vertrek. Ook heeft hij met eigen ogen een Belgische trein (zonder passagiers) kort daarna op die plaats in het kanaal zien rijden.

Het dorp zelf is door de Duitsers onbeschadigd gelaten.

Aan het Dagblad van Noord-Brabant wordt op 30 september uit Baarle-Nassau geseind:

De stroom Belgische vluchtelingen is hedennacht ontzettend toegenomen. Nu komen zij niet bij honderden, maar bij duizenden afzakken. Het wordt een ware uittocht en het schijnt, dat er paniek onder het volk heerst.

Gisterenavond moet in Turnhout het gerucht verspreid zijn, dat de stad binnen vier uur verlaten moest zijn.

Honderden namen de vlucht.

De burgemeester heeft het gerucht laten tegenspreken en doen weten dat de Duitsers nog veraf waren.

Dat bedaarde de gemoederen, doch velen geloofden de tegenspraak niet en vluchtten desondanks.

De meeste mensen komen echter uit de buurt van Herentals en de dorpen daarboven.

Wij weten hier geen raad met al die vluchtelingen. Alle huizen, huisjes, schuren en stallen zitten vol, en voor velen is geen onderdak meer.

Onze bakkers, die op zulk een bevolking niet zijn ingericht, hebben gebrek aan meel. Wittebrood zal hier weldra onbekende weelde zijn.

Want de meelfabrieken leveren niet meer en de regering heeft op een telegrafische bede onzer bakkers tot heden nog niet geantwoord.

Onder de vluchtelingen loopt het hardnekkig gerucht, dat de Duitsers van Retie tot Oud-Turnhout zijn doorgedrongen, ongeveer een uur gaans van Turnhout.

Sommige vluchtelingen uit de omtrek van Herentals beweren, dat een deel van deze stad in brand staat.

Maastricht, 1 oktober. Sedert gisteren wordt onze stad weer overstroomd met mannelijke vluchtelingen. In de provincie Luik is namelijk door de Duitsers afgekondigd, dat geen enkele Belg tussen 20 en 45 jaar, die dienstplichtig geweest is, de grens over mag. Ze worden gevankelijk naar Duitsland gebracht. Ook de lichtung 1914, die in alle provinciën van België onder de wapenen geroepen zijn, wordt naar Keulen gevoerd en dan als krijgsgevangenen behandeld. Nu hebben vele van die mannen zonder pas langs onbekende wegen de grens weten te bereiken en voelen zich hier veilig.

2 oktober 1914

Te Gent zijn 50 tot 60.000 vluchtelingen aangekomen. Hun is de raad gegeven, zoveel mogelijk naar Engeland te gaan.

Rotterdam. Belgische kinderen.

Tot het gemeentebestuur van Rotterdam is de vraag gericht, of er onderdak gevonden kon worden voor 2500 Belgische kinderen met geleiders.

Naar wij vernemen, zal vermoedelijk voor deze kinderen gelegenheid kunnen worden verschaft in de gebouwen van de Holland-Amerika-lijn.

Belgische vluchtelingen te Londen.

Men schrijft ons uit Anerley, een voorstadje van Londen, over het onderbrengen van de Belgische vluchtelingen, zoals dat in Londen geregeld is:

Wij hebben hier in Anerley thans het derde huis voor vluchtelingen ingericht. Morgen gaan we weer een troepje van Alexandra Palace in Londen afhalen. Daar worden zij ondergebracht tot een beter tehuis voor hen beschikbaar is. Mijn beetje Hollands komt me goed te pas, want de meesten spreken alleen Vlaams. Die uit de betere stand kan ik het beste verstaan, omdat hun Vlaams het meest op Hollands gelijkt.

Er zijn een veel roerende gevallen onder de vluchtelingen, vooral onder de laatst aangekomenen, die van hun brandende huis moesten vluchten en een week of zelfs 14 dagen in de bossen doorbrachten. Hun voeten zijn alle in slechte staat. Een zeeman bijvoorbeeld had zeer verwonde voeten, doordat hij vier dagen en nachten had moeten lopen. De zenuwen van de meesten zijn zeer in de war. We hebben dus een groot aantal zenuwpatiënten. Van vele vrouwen zijn of waren de mannen soldaten. Sedert 2 augustus hebben zij niet van hen gehoord. Zij vrezen dus het ergste en ze weten niet, wat er van hen en hun kinderen in de toekomst worden moet.

Een droevig geval is dat van een grootmoeder, die hier met een waarschijnlijk ongeneeslijke ziekte in het hospitaal ligt en die wel nooit naar België zal terugkeren. De grootvader, met zijn getrouwde blinde dochter, wiens man bij het leger bij Maubeuge was, mag haar dagelijks bezoeken met het vijfjarig kleinkind. De grootvader was een "propriétaire". Hij bezat een paar ton kapitaal en is nu zonder een cent. Hij had zich eerst 2 maanden voor de oorlog uit zaken teruggetrokken en voelde zich niet meer in staat opnieuw te

beginnen. Onze hoofdkok is een Belgische schipper. Hij was de eerste vluchteling, die wij opnamen; ik ontdekte hem, huilend op de treeplank van een spoorwagen zittend in het Charing-Cross-station. Hij sprak geen Frans, dus begon ik in het Hollands en dat fleurde hem op. Hij was de man met de verwonde voeten, en hij werd dadelijk op het station verbonden. Martinus, dat is onze kok, is een typische handige man, en hij is nu zo gelukkig als iets. Toen we hem vonden, was hij de hele dag aan het station geweest in de hoop zijn vrouw en kind tussen de vluchtelingen te vinden, en we hadden grote moeite om hem mee te krijgen, ofschoon we hem beloofden, dat wij zouden trachten zijn vrouw en kind te vinden en ook hier te brengen. Na 14 dagen hoorden wij, dat ze nog in Antwerpen waren.

Onze dokter doet prachtig werk, niet alleen als dokter, maar ook door bij zijn patiënten kleren en geld in te zamelen. Iedereen helpt trouwens. Tweemaal per week krijgen wij vis ten geschenke voor alle vluchtelingen; de was wordt kosteloos gedaan; de bakker geeft zijn brood voor ongeveer de halve prijs; de slaggers zenden voortdurend vlees, en alle mogelijke giften komen van verschillende zijden. We hebben al heel wat geld en nog bijna geen uitgaven gehad, omdat onze voorraad steeds door geschenken wordt aangevuld. De huizen zijn kosteloos afgestaan, zelfs de reparaties worden door de aannemer van onze kerk kosteloos uitgevoerd. Alle mogelijke grote firma's geven wat nodig is, bv. de hele inrichting der huizen. Kleding ontvangen wij bij massa's, daarvoor bestaat een subcommissie, evenals voor het linnen, waarvan wij een massa hebben, doch dekens komen wij voor de winter nog te kort.

We hebben ook enige Russen gehad, maar toen die weer gezond en wel waren, en behoorlijk gekleed, hebben wij ze naar een Russisch

tehuis gezonden, omdat wij het toch beter vonden de nationaliteiten niet te mengen.

Ook de gezinnen van onze soldaten en zeelieden worden geregeld bezocht in overleg met het departement van oorlog en het Prins-van-Wales-fonds. We moeten de gezinnen opbeuren, informeren of ze voldoende voedsel hebben en een bedrag uitbetalen in verhouding tot het aantal kinderen, en ook in verband met het bedrag, dat ze van het departement van oorlog krijgen.

Dezer dagen gingen wij met een 25 vluchtelingen naar het Cristal Palace, waar wij vrij entrée hadden. De admiraliteit heeft daarop nu beslag gelegd en er zijn honderden matrozen. Het enthousiasme tussen de zeelieden en de vluchtelingen was roerend; voortdurend geroep "Vivent les Belges!" "Vivent les Anglais!" Mijn arm werd stijf van het handjes geven, omdat de zeelieden dachten, dat ik ook een van de vluchtelingen was. Martinus ontmoette drie zeelieden, met wie hij eens in Alexandrië was geweest. We hadden moeite, er hem vandaan te krijgen. Ik had een klein kind bij mij: een van de matrozen omhelsde het kind en spelde het een email broche op het jurkje. Het was bepaald roerend. Gisteren speelde het Leger des Heils voor de vluchtelingen en ik behoef niet te zeggen, dat de vier volksliederen indruk maakten. Iedereen was ontroerd, zowel de vluchtelingen als de commissieleden.

Voor de handige mannen en vrouwen is er genoeg te doen in de tehuizen. De vrouwen, die te oud zijn om huiswerk te verrichten, doen naaiwerk. Iedereen heeft een taak. Een man van Hombeek, die de hele week op de boerderij werkte, behalve zaterdags, wanneer hij barbier was, heeft zich ook hier met die taak belast.

Zoals het hier te Anerley is, is het in vele voorsteden van Londen.

Berlijn, 1 oktober. Het grote hoofdkwartier meldt vanavond dat de aanval op de stelling van Antwerpen met succes wordt voortgezet.

3 oktober 1914

Naar De Tijd verneemt, heeft doctor Frans Van Cauwelaert, de Belgische volksvertegenwoordiger, gisteren een bezoek aan ons land gebracht. Hij vertoefde te Amsterdam om aldaar namens de Belgische regering maatregelen te bespreken betreffende de toevluchtsoorden voor Belgische vluchtelingen.

Te Dordrecht is de oude buitenplaats Noordhove ingericht als toevluchtsoord voor Belgische vluchtelingen. Maandag zal het gebouw in gebruik genomen worden.

Steun aan Belgische en andere slachtoffers.

Het Nederlands comité tot steun van Belgische en andere slachtoffers doet een beroep op de hulp van besturen van gestichten of andere grote huizen. Onmiddellijke hulp is dubbele hulp. In de bladen is te lezen, welk een stroom van vluchtelingen over de grenzen komt en nog verwacht wordt. Zonder directe en algemene steun van ieder, die over grote, hoogst eenvoudig gemeubileerde huizen te beschikken heeft, is het onmogelijk al die duizenden te huisvesten. Het eerste en voornaamste wat nodig is en wel binnen enkele dagen, binnen een dag als het kan, dat zijn ruime doorgangshuizen.

Het comité vraagt: grote huizen om dadelijk heel velen onder te brengen. Stro voor ligplaatsen met enkele dekens, zijn voorlopig voldoende. Een gelegenheid om het sobere voedsel te koken is onmisbaar. Bij voorkeur zal het comité gaarne de tijdelijke

beschikking hebben over niet gebruikte scholen, herstellingsoorden, vakantiekoloniehuzen, weeshuzen, enz.

Ten tweede heeft het bestuur nodig, hetzij de eerste dagen en, als het kan bij voortduring, de hulp van damescomités, of van het bestuur der instellingen, die de zorg voor voeding en het toezicht op zich willen nemen. Uit deze doorgangshuzen worden de gezinnen of de personen verdeeld naar een eventueel te vinden meer vast verblijf.

Het Nederlands comité, afdeling huisvesting, heeft het op het oogenblik zo druk met het verlenen van de allereerste hulp, dat eerst later gecorrespondeerd kan worden met de velen, die zo vriendelijk waren gratis huisvesting aan één of meer personen aan te bieden. Hoe erkentelijk het comité ook is voor de vele bewijzen van daadwerkelijke sympathie, het kan zich op het oogenblik alleen bemoeien met het onderdak brengen der duizenden zonder meer.

Vriendelijk verzoekt het comité aan allen, die op de boven aangegeven wijze kunnen of willen helpen zo mogelijk telegrafisch of telefonisch zich in verbinding te willen stellen met de afdeling huisvesting van het centraal comité, Rokin 73, Amsterdam, telefoon 5386 Noord.

Het Nederlandse comité tot steun van Belgische en andere slachtoffers doet een dringend beroep op de liefdadigheidszin van het Nederlandse volk. Tot dusver is ontvangen fl. 64.587; 4921 F en 98 mark maar er is meer nodig, nu tengevolge van de krijgsoperaties in het noorden van België het aantal uitgewekenen naar ons land schrikbarend is toegenomen. Met verlangen ziet het comité ook uit naar aanbiedingen van personen, die geneigd zijn aan één of meer uitgewekenen gratis huisvesting te verlenen. Het comité geeft in

overweging in deze abnormale toestand eenvoudig te verklaren: wij hebben plaats voor ... personen, en geen beperkende bepalingen te stellen.

Te Dordrecht is de oude buitenplaats Noordhove ingericht als toevluchtsoord voor Belgische vluchtelingen. Maandag zal het gebouw in gebruik genomen worden.

4 oktober 1914

Vluchtelingen.

De door de regering ingestelde centrale commissie tot behartiging van de belangen van naar Nederland uitgeweken vluchtelingen kan thans officieel mededelen, dat in deze week een 10.000 vluchtelingen uit Antwerpen te verwachten zijn, die met boten geleidelijk zullen worden vervoerd.

Deze vluchtelingen zijn over het algemeen te verdelen in drie categorieën: ten eerste de gegoeden, die over eigen middelen beschikken en, zo zij dat wensen, door tussenkomst van de commissie tegen zeer matige prijzen zullen worden ondergebracht; ten tweede armlastigen, die op regeringskosten in de vluchtkampen te Oldebroek, Veenhuizen en zo mogelijk nog andere worden gehuisvest.

Voor de onderbrenging van de derde categorie, namelijk de gegoede uitgewekenen, die desniettemin van alles beroofd zijn of tijdelijk van eigen middelen ontbloot, werkt de centrale commissie geheel samen met het Nederlandse comité voor Belgische en andere slachtoffers te Amsterdam en al zijn vertakkingen, aangezien de regeringscommissie niet over gelden beschikt en het filantropische deel geheel in handen laat van de bestaande

steuncomités voor uitgewekenen. Reeds zijn door tussenkomst van de commissarissen der koningin in de provincies Zeeland, Friesland, Noord-Brabant en Limburg provinciale comités opgericht, en de oprichting van meer comités zal volgen.

Er dient vlug gewerkt te worden daar zeker zeer velen een gastvrij dak behoeven, en het is daarom te hopen, dat de oproep, door de plaatselijke commissies gedaan, niet vruchteloos moge blijken te zijn.

De stoomboot Eugenie van de firma H. Braakman en C°, is gisteren in de namiddag uit Antwerpen aan de Prins Hendrikkade alhier aangekomen met 270 uit Antwerpen gevluchte personen, onder wie een groot aantal kinderen. De heer A. Vanderbeke, gedelegeerde van het Antwerpse comité der burgerlijke vrijwilligers, bracht de vluchtelingen.

Zij werden opgewacht door de heer Brands, notaris, als vertegenwoordiger van het Tehuis voor Belgische kinderen te Amsterdam, de heer A. C. Bos, van het Tehuis van het Centraal Genootschap te Egmond aan Zee, en de dames van het stationswerk te dezer stede. Deze dames stelden zich beschikbaar tot het geven van inlichtingen aan diegenen onder de vluchtelingen, die niet geheel van middelen ontbloot zijn, ter verkrijging van pensions of hotels, waarbij ze gebruik maakten van de lijsten, welke tijdens het kortstondige verblijf van de gestrande Amerikanen hier ter stede, samengesteld werden.

Nadat deze mensen geholpen waren, bleven er nog 114 personen, onder wie 55 kinderen over, die behalve enkele goederen vrijwel niets bezitten. Er waren erbij, die hun hele bezit in een doek geknoopt hadden. Zij vertrokken heden van hier naar Egmond aan

Zee om verder in verschillende gezinnen ondergebracht worden. Voor de nacht kregen zij onderdak in het hotel van de Holland-Amerikalijn.

Verder waren er nog 7 kinderen, jongens en meisjes, die hun ouders kwijt zijn; vermoedelijk zijn ze ten gevolge van de oorlog wezen geworden. Deze kinderen gaan heden met notaris Brands, na de nacht in een rooms-katholieke instelling te hebben doorgebracht, naar Amsterdam. Zij bezitten niets dan de kleertjes, die ze dragen.

Ook bracht de Eugenie mee een 15-tal Russen, mannen, vrouwen en kinderen. Deze zijn voorlopig naar het tehuis van Montefiore aan de Westzeedijk gebracht.

Gisteravond is de Belgische volksvertegenwoordiger dokter Frans Van Cauwelaert hier ter stede aangekomen, die gisteren in Den Haag een conferentie met de Belgische gezant heeft gehad, naar aanleiding van de aankomst hier te lande van Belgische vluchtelingen.

Uit Vlissingen meldt men ons:

Nog steeds worden hier honderden vluchtelingen aangebracht door sleepboten uit Antwerpen en ook over Terneuzen per provinciale boot. Allen vinden op Walcheren tijdelijk onderdak.

Uit Roosendaal wordt aan het Handelsblad geseind:

Duizenden vluchtelingen zijn gisteren weer te Essen aangekomen. Uit alle dorpen en stadjes uit de omgeving van Antwerpen kwamen ze aan, mannen, vrouwen en kinderen, vooral veel kinderen. Te Essen is echter met geen mogelijkheid meer plaats te maken en zo

stond een lange trein gereed om een groot gedeelte terug te brengen naar het nabijgelegen Kalmthout.

Van de Limburgse grens.

Met seint ons uit Maastricht:

Gisterenmiddag te 5 uur zijn hier in zes automobielen, beladen met grote koffers, aangekomen dames en heren van de legaties van Chili en Cuba uit Brussel. Zij wilden van hieruit per trein naar Rotterdam en via Londen naar Amerika vertrekken. Op de auto's waren stroken geplakt met "service diplomatique" en daaronder "diplomatische Dienst" en een oranjestrook met: autobildienst-Holland.

In het vluchtoord aan de Parallelweg zijn thans ruim 350 vluchtelingen, in hoofdzaak mannen. Dinsdag vertrekt het eerste transport naar Veenhuizen; reeds hebben 150 zich daar voor opgegeven.

Uit Engeland.

Londen, 1 oktober.

Wat zal er worden van de 33.000 mensen, die Aalst hebben verlaten? De toestand van België wordt een benauwend vraagstuk. Heeft ooit een onschuldig volk de rampen van de oorlog in zulk een omvang ondervonden? Duizenden en duizenden dakloos in een land waar handel en bedrijf stilliggen, waar een vijandelijk leger niet slechts het ene stadje na het andere in brand schiet of steekt, maar bovendien zware schattingen heft in levensmiddelen en in geld. De winter moet een ramp worden voor dat land en hier in Engeland, waar men zo veilig zit en waar men van de oorlog zo weinig merkt, voelt men de zedelijke plicht op zich rusten zoveel mogelijk bij te

dragen tot leniging van de ellende van deze bondgenoot. Men doet al veel. Bij de comités voor steun in België is nog niet zo heel veel geld binnengekomen, maar tienduizenden, 60 of 80.000 volgens schatting, van uitgewekenen zijn hier opgenomen, gekleed, verpleegd en zullen wie weet hoe lang moeten worden onderhouden. En hoevelen kan men nog verwachten! In de Daily News waarschuwt Godfrey Young, dat de stroom misschien nog maar in zijn aanvang is. Stel het geval dat Antwerpen valt, het Belgische volk zou letterlijk in zee worden gedrongen. Young dringt erop aan, dat men tijdig maatregelen zou treffen en dat de staat de organisatie uit handen der verschillende particuliere commissies zou overnemen.

Het is een droevig gezicht dagelijks de troepen vluchtelingen aan Charing Cross te zien aankomen. De stad loopt er vol mee. Ik sprak een groepje uit Leuven vanmiddag. Ze waren gevluht voor de Duitsers kwamen, maar hun huis was mee verbrand. Plannen hadden ze niet. Leuven opbouwen? Ze wisten het niet. Wat al die mensen moeten beginnen in hun platgetreden vaderland, wanneer de oorlog eens tot het verleden behoort, dat is misschien wel het grootste vraagstuk van al. Maar daarbij zal het mogelijk aanzienlijk verschil maken, hoe de oorlog afloopt.

5 oktober 1914

Men meldt ons uit Maastricht:

Het aantal vluchtelingen uit België neemt nog steeds toe. Alle leegstaande huizen zijn verhuurd en dagelijks lopen de vreemdelingen nog zoekend rond. In het rustoord van het Belgisch steuncomité aan de Parallelweg zijn nu weer ruim 300

vluchtelingen. Zoals reeds gemeld, zijn het de laatste dagen meestal mannen en jongens van 18 en 19 jaar.

Dinsdag zal van hier het eerste transport vluchtelingen naar Veenhuizen vertrekken. Tot nu toe was het aantal, dat zich hiervoor heeft aangemeld, tot 125 gestegen. Maar het zullen er misschien wel meer zijn.

Men meldt ons uit Vlissingen.

De stroom vluchtelingen houdt steeds aan. Heden, zondag, zijn 10 sleepboten uit Antwerpen hier aangekomen met daarop ongeveer 100 nonnen uit Lier, die evenals een groot aantal andere vluchtelingen de reis naar Engeland morgen per mailboot voortzetten.

De heer A..C. Bos heeft zaterdagmiddag de uit Antwerpen hier ter stede per stoomboot Eugenie aangekomen vluchtelingen niet opgewacht als administrateur van het Tehuis van het Centraal Genootschap te Egmond aan Zee, maar als vertegenwoordiger van het Nederlands comité tot steun aan Belgische en andere slachtoffers te Amsterdam.

Rotterdam. Vluchtelingen.

Met de stoomboot Telegraaf IV zijn gisteren namiddag 104 vluchtelingen, meest vrouwen en kinderen, uit Antwerpen hier aangekomen. Het waren zonder uitzondering vrij gegoede lieden. Er waren ook enige Hollanders en een paar Russen met hun gezinnen bij. De laatsten woonden al 15 jaar in Antwerpen, doch vrees voor het bombardement deed hen de vlucht nemen.

Terneuzen, 4 oktober. Een aantal sleepboten brengen hier tal van vluchtelingen uit Antwerpen aan. Ze bevestigen de verbreking van de buitenste fortelinie en zeggen dat de overheid heeft aangeraden vrouwen en kinderen naar elders over te brengen.

Men meldt ons uit Breda: Gisteren en heden zijn hier ter stede en in de omliggende gemeenten vele honderden vluchtelingen aangekomen. Pensions en hotels zijn overvol. Een aantal vluchtelingen is in de protestantse kerk te Ginneken en in de zaal van Thalia onderdak gebracht.

Vluchtelingen.

Te Groningen zullen 200 Belgische vluchtelingen worden ondergebracht in het gebouw, dat aanvankelijk bestemd was voor een elektriciteitstentoonstelling.

Het comité tot steun van Belgische vluchtelingen te Haarlem heeft vanmiddag van het hoofdbestuur te Amsterdam kennis gekregen, dat morgen in de loop van de dag 400 vluchtelingen naar Haarlem zullen worden overgebracht.

Het comité heeft de toezegging gekregen van een vereniging te Haarlem, dat zij voor onbepaalde tijd zal zorg dragen voor de voeding van 1000 vluchtelingen.

Verder zijn voor het comité beschikbaar gesteld bedden en voeding in verschillende filantropische inrichtingen, ook in kerken en scholen. Een ingezetene van Haarlem heeft zijn gemeubileerde villa in de Aardenhout ter beschikking gesteld, en ruim 500 gezinnen hebben zich aangemeld om kinderen of grote vluchtelingen op te nemen.

Wanneer morgen de vluchtelingen te Haarlem zijn aangekomen, zullen zij in trams, auto's en rijtuigen worden gebracht naar de gezinnen, waarin het comité ze zal indelen.

Van de Brabantse grens.

Men meldt ons uit Roosendaal:

Na de trein van gisterenmiddag half vier, die er nog drie-, vierhonderd meebracht, is de stroom van vluchtelingen langs het station Roosendaal vrijwel gestopt. In de trein van acht uur zullen er nog een dertig uit Antwerpen zijn meegekomen, in de late avondtrein geen één meer. Zo was het ook met de vroege ochtendtrein uit Essen. Alleen bracht de trein om half elf vanmorgen weer een paar families, die nu wachten op de verbinding met Vlissingen en met Rotterdam.

Wanneer je deze mensen vraagt hoe het vanmorgen in Antwerpen stond, kijken ze u verdacht aan, en zeggen, bij voorkeur in het Frans: "goed" of "wel wat beter". Om er wat meer van te weten, moet ge hun letterlijk de woorden uit de mond halen. De argwaan jegens Nederland, waarvan de gastvrijheid, ook te hunnen opzichte, toch tot hen is doorgedrongen, blijkt desalniettemin zeer sterk te zijn.